

Megjelenik
a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával

A Magyar Tudományos Akadémia folyóirata

HU ISSN 0025 0325

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó Zrt. igazgatója

Felelős szerkesztő: Thimar Márta

Olvasószerkesztő: Pócsi-Fodor Petronella

Korrektúra: Török Tünde és Biró Csilla

Termékmenedzser: Egri Róbert

Fedélterv: Petrányi Réka

Tipográfia, tördelés: Berkes Tamás

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben 2025-ben.

Felelős vezető: Balla László vezérigazgató

www.gyomaikner.hu

Megjelent 21,45 (A/5) ív terjedelemben

TARTALOM

BICENTENÁRIUMI ÖSSZEÁLLÍTÁS

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

FÖLDTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK ÜNNEPI ÖSSZEÁLLÍTÁSA

Vendégszerkesztő: Bozó László

Bozó László – Haas János

Bevezetés 2111

Csontos László – Sztanó Orsolya – Szarka László – Rózsa Szabolcs – Haas János – Fodor László –
Koroknai Balázs – Tóth Tamás

A földtudományi ismeretek hazai fejlődése a fő paradigmaváltások tükrében 2116

Galács András

Öslénytan a Magyar Tudományos Akadémia 200 évében Magyarországon 2134

Mészáros Ernő – Bozó László

A légkör szerepe a földi élet szabályozásában 2143

Probáld Ferenc – Szabó József

A magyar földrajztudomány kétszáz éve (1825–2025) 2157

TUDOMÁNYHÓNAP

Csernus Sándor – Gelencsér András – Kocsis Károly – László Kristóf – Páles Zsolt – Vilmányi Márton

Bemutatkoznak az MTA Regionális Bizottságai – az MTA 200 novemberi programjai

Nemzetközi szintű kutatási eredmények és tudományos ismeretterjesztés

a Területi Akadémiák programjaiban 2168

TEMATIKUS ÖSSZEÁLLÍTÁS

A 'POLITIKA' ÉS 'A POLITIKAI' FOGALMA A KORA MODERN ÉS MODERN MAGYAR POLITIKAI GONDOLKODÁSBAN

Vendégszerkesztők: Hörcher Ferenc és Tóth Kálmán

Hörcher Ferenc – Tóth Kálmán

Bevezetés 2183

Hörcher Ferenc

'A politikai' háromféle fogalma: az arisztotelaiánus paradigma képviselői a magyar politikai gondolkodásban 2188

Smrcz Ádám

Önérdekrezon – a smithiánus és machiavelliánus diskurzusok összemosódásának példái 2202

Balázs Zoltán

Széchenyi István mint országalapító 2210

Tóth Kálmán

A politikai közösség kiterjesztése Kossuth Lajos reformkori publicisztikájában 2219

Pócza Kálmán – Jereb Botond

A 'politika' fogalma a politikatudományi tankönyvekben Szandtner Pál egyetemi jegyzetei 1934-ből 2228

TANULMÁNYOK

Vékás Lajos

Az egyetem eszméje és korunk kihívásai
Vékás Lajos, professor emeritus, a MTA rendes tagja beszéde az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szenátusának Rektori Beiktatási Ünnepi Közgyűlésén, 2025. augusztus 29-én 2236

Kecskeméti Gábor

„...munkálkodni, hogy az embereket boldogabbaknak hagyjuk, mint találtuk”

*Tudományelméleti modellek és tudományszervezési hagyományok
a Magyar Tudományos Akadémia alapításában*

2243

Simon Ferenc

Heisenberg forradalma: 100 éves a kvantumos bizonytalanság

2261

Csanád Máté

A valóság határain túl – a kvantumvilág felfedezése

2265

Lénárt András

Az ibériai diktatúrák végnapjai – a portugál forradalom spanyol visszhangja

2284

Melegh Szilvia

Quorum sensing: a mikroszkopikus világ nyelve

2293

MEGEMLÉKEZÉS

Makovitzky József

Lapis Károly professzor emlékére (1926–2025)

2301

Náray-Szabó Gábor

Görög Sándor (1933–2025)

2305

TUDÓSPORTRÉ

Balázs Ervin

Király Zoltán – a növénykórélettan magyar nagykövete

2308

HOZZÁSZÓLÁS

Simonyi Miklós

Személyes megjegyzések a Kémiai Tudományok Osztályának bicentenáriumi
összeállítása kapcsán (*Magyar Tudomány*, 2025. augusztus)

2314

KÖNYVSZEMLE

Pál Bernadett

Kereszturi Ákos

Bolygótudomány

Vulkánok, gleccserek, folyók és tavak a Földön kívül

2317

Vincze Miklós – Fehér Szilveszter

Tél Tamás

Környezeti áramlások

Elméleti alapok, kísérleti jelenségbemutatók

2320

Haas János – Kovács Zoltán

Babinszki Edit és munkatársai

Magyarország litosztatigráfiai egységeinek leírása I. Prekainozoos képződmények

Babinszki Edit és munkatársai

Magyarország litosztatigráfiai egységeinek leírása II. Kainozoos képződmények

Kocsis Károly főszerkesztő

Magyarország Nemzeti Atlasza – Természeti környezet

Kocsis Károly főszerkesztő

Magyarország Nemzeti Atlasza – Társadalom

Kocsis Károly főszerkesztő

Magyarország Nemzeti Atlasza – Állam és nemzet

2322